

Best practice

ชื่อเรื่อง การบริหารจัดการป่าต้นน้ำบ้านน้ำราดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืน

ความสำคัญและความเป็นมา

ป่าต้นน้ำบ้านน้ำราดตั้งอยู่บ้านน้ำราด หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านท่าเียน อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นป่าต้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์และสวยงามมาก มีลักษณะเป็นบ่อน้ำจืดสีฟ้าอมเขียวใสราวกับกระจก ลึกประมาณ ๑ เมตร พื้นของบ่อน้ำจะเป็นพื้นทรายตะกอนหินปูนจึงทำให้น้ำไม่ขุ่นมีความใสอยู่ตลอดเวลา น้ำที่ผุดมาจากใต้ดินจะไหลลงสู่คลองมะเลาะไปสู่ น้ำตกน้ำราดธารทองแล้วจึงไหลไปยังพื้นที่ของตำบลบ้านท่าเียนและตำบลยานยาว

เนื่องจากในช่วงหลายปีที่ผ่านมาชุมชนบ้านน้ำราด หมู่ที่ ๔ ตำบลบ้านท่าเียน อำเภอศรีรัตนนิคม พบว่าพื้นที่ป่าต้นน้ำบ้านน้ำราดถูกบุกรุกทำลาย มีการลักลอบตัดไม้หวงห้าม การบุกรุกแผ้วถางขยายพื้นที่การทำมาหากินของคนภายในและภายนอกชุมชน การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าของคนในชุมชนโดยขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้อย่างระมัดระวัง ส่งผลกระทบอย่างมากต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมป่า โดยเฉพาะพื้นที่ป่าต้นน้ำบ้านน้ำราดซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากร แหล่งอาหาร เป็นแหล่งเรียนรู้และยังเป็นดัชนีวัดความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศในท้องถิ่น กำนันตำบลบ้านท่าเียนร่วมกับผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้านจึงได้รวมตัวกันจัดตั้งชุดรักษาป่าต้นน้ำบ้านน้ำราด เพื่อเป็นอาสาสมัครหมู่บ้านเข้ามาดูแลรักษาพื้นที่ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า มิให้ถูกล่าและถูกบุกรุกทำลาย มีการปลูกป่าทดแทนบริเวณที่ถูกบุกรุกทำลาย จำนวน ๙ แปลง มีการสร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับระบบนิเวศน์ ควบคู่กับการสร้างความรู้ความเข้าใจและปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนร่วมกันหวงแหนและรักษาพื้นที่ป่าต้นน้ำบ้านน้ำราดให้มีสภาพสมบูรณ์อยู่คู่ชุมชน ประกอบกับวิสัยทัศน์ของอำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้กำหนดว่า “ศรีรัตนเมืองน่าอยู่ เคียงคู่ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์” โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอศรีรัตนนิคม ได้แก่ การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การสร้างฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มั่นคงและมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ชุมชนบ้านน้ำราดจึงได้พัฒนาต่อยอดในเรื่องของการท่องเที่ยวชุมชน มีการจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน มีการร่วมกันกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับขึ้นมาเพื่อให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติเหมือนกันทุกคน ทั้งการรักษาสิ่งแวดล้อม ความสะอาดและความปลอดภัย โดยได้กำหนดให้เป็นพื้นที่ปลอดอาวุธ

ยาเสพติดและขยะ โดยมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ชูรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน(ชรบ.) ของตำบลบ้านท่าเนียบเป็นผู้ตรวจตราและคอยดูแลนักท่องเที่ยวเป็นประจำทุกวัน ซึ่งจากการบริหารจัดการโดยคนในชุมชนทำให้ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวยังป่าต้นน้ำบ้านน้ำราดไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ คนต่อวัน โดยเฉพาะในวันหยุดช่วงเทศกาล เช่น วันสงกรานต์ เทศกาลวันปีใหม่ จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมไม่น้อยกว่า ๑๕,๐๐๐ คนต่อวัน นอกจากนี้ยังมีนักเรียน นักศึกษา องค์กรเอกชน สถาบันต่าง ๆ เข้ามาศึกษาดูงานและใช้เป็นแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษาอีกด้วย

วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีความอุดมสมบูรณ์และป้องกันการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าต้นน้ำ
- ๒) เพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- ๓) เพื่อให้ป่าต้นน้ำบ้านน้ำราด เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ยั่งยืน
- ๔) เพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ของนักเรียน นักศึกษา องค์กรเอกชน สถาบันต่างๆ
- ๕) เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีและอำเภอคีรีรัฐนิคม ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและยั่งยืน
- ๖) เพื่อยกระดับเศรษฐกิจระดับชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มีรายได้เสริมจากการบริการนักท่องเที่ยว

ขั้นตอนการดำเนินงาน (วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ)

- ๑) ปลุกป่าทดแทนบริเวณพื้นที่โดยรอบของป่าต้นน้ำที่ถูกบุกรุกทำลาย จำนวน ๙ แปลง
- ๒) สร้างฝายชะลอน้ำเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นให้แก่พื้นที่ป่าและบริเวณโดยรอบชุมชน
- ๓) จัดตั้งชุดรักษาป่าต้นน้ำบ้านน้ำราดเพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าต้นน้ำ
- ๔) ชุมชนออกกฎระเบียบของการเข้าเยี่ยมชมป่าต้นน้ำบ้านน้ำราด
- ๕) มีการจัดชุดรักษาความปลอดภัยจากอาสาสมัครภายในตำบลหมู่บ้าน เช่น ฝ่ายปกครอง ชูรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อดูแลนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชม
- ๖) ปรับปรุงป่าต้นน้ำบ้านน้ำราดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้แรงงานคนภายในชุมชน และงดเครื่องจักรกลทุกชนิดเข้าบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำ
- ๗) จัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ป่าต้นน้ำบ้านน้ำราด

ผลการดำเนินงาน ผลสัมฤทธิ์และประโยชน์ที่ได้รับ

- ๑) พื้นที่ป่าต้นน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน นักศึกษา ตลอดจนผู้ที่สนใจ
- ๒) จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพิ่มมากขึ้นไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ คนต่อวัน โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญ เช่น วันสงกรานต์ วันปีใหม่จะมีนักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมไม่น้อยกว่า ๑๕,๐๐๐ คนต่อวัน
- ๓) ชุมชนมีความเข้มแข็ง รู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชน
- ๔) คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากนักท่องเที่ยวในการจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง สินค้า OTOP ผลิตภัณฑ์ชุมชนและผักผลไม้ตามฤดูกาล
- ๕) เด็ก เยาวชน ประชาชน นักท่องเที่ยว มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เรียนรู้ถึงประวัติความเป็นมาของป่าต้นน้ำ วัฒนธรรมท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ชุมชน ผลิตภัณฑ์ชุมชนควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ

- ๑) ผู้นำ โดยเฉพาะผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความสามารถและมีศักยภาพรวมทั้งมีจิตสาธารณะ ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธาของคนในชุมชนและได้รับการยอมรับซึ่งจะมีผลต่อความสำเร็จของโครงการ
- ๒) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะส่งผลต่อการดำเนินการ โครงการการบริหารจัดการ ป่าต้นน้ำบ้านน้ำลาด เพราะหากชุมชนไม่ให้ความร่วมมือหรือยังไม่พร้อมที่จะดำเนินการ โครงการก็ไม่สามารถดำเนินการต่อได้
- ๓) บุคลากรที่มีความรู้ด้านการส่งเสริมการบริหารจัดการป่าต้นน้ำและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เป็นปัจจัยความสำเร็จที่มีความสำคัญ เนื่องจากการดำเนินการจัดการป่าต้นน้ำในปัจจุบันต้องใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมกับพื้นที่
- ๔) การสนับสนุนจากภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ จังหวัด องค์กรภาคเอกชน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการป่าต้นน้ำต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

บทเรียนที่ได้รับ

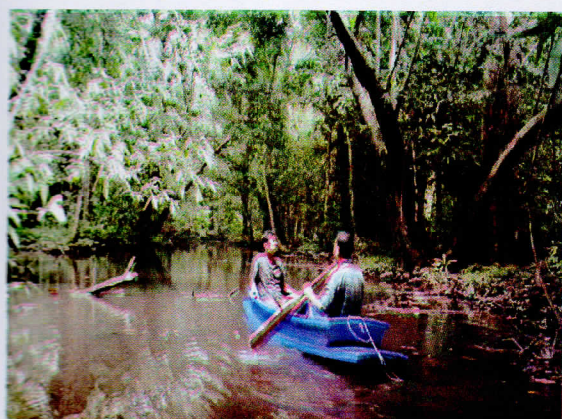
- ๑) ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ที่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและการตัดสินใจด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน
- ๒) ความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่น ความสามัคคีของคนในชุมชน การคงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น การมีพื้นที่ทางสังคม การได้รับการยอมรับจากคนภายนอก เป็นหัวใจสำคัญของการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชุมชน
- ๓) การบริหารจัดการท่องเที่ยวสร้างความมั่นใจในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก ในการนำเสนอปัญหาความต้องการ นำเสนอประสบการณ์และความสำเร็จในการพัฒนากับคนและหน่วยงานที่เข้ามาศึกษาดูงาน นอกจากเป็นการพัฒนาคนในชุมชนแล้ว ยังให้การศึกษากับคนภายนอกชุมชนด้วย
- ๔) การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของป่าต้นน้ำบ้านน้ำราด ทำให้เศรษฐกิจชุมชน และคุณภาพชีวิตของคนท้องถิ่นดีขึ้น

ภาพประกอบ

การจัดการป่าต้นน้ำบ้านน้ำราดโดยคนในชุมชนเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

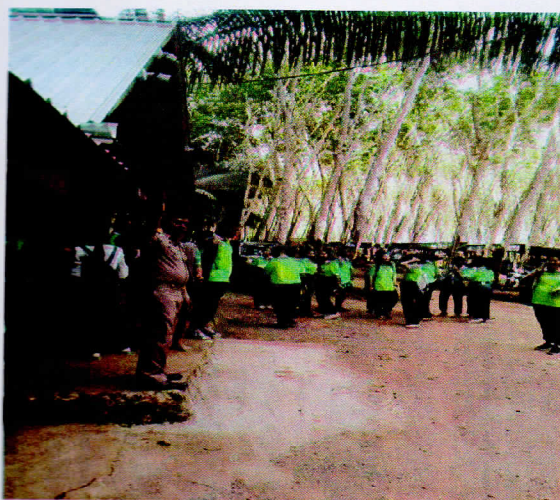
การบริหารจัดการป่าต้นน้ำบ้านน้ำราดโดยใช้แรงงานคนในชุมชนเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
อย่างยั่งยืน

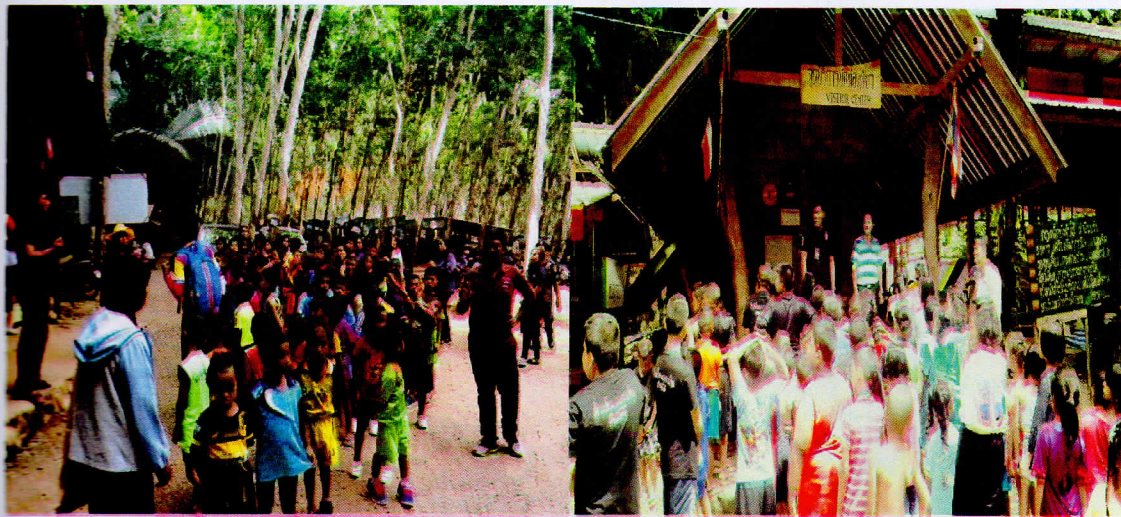
ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวป่าต้นน้ำราด เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี
มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมไม่น้อยกว่าวันละ ๑,๐๐๐ คน

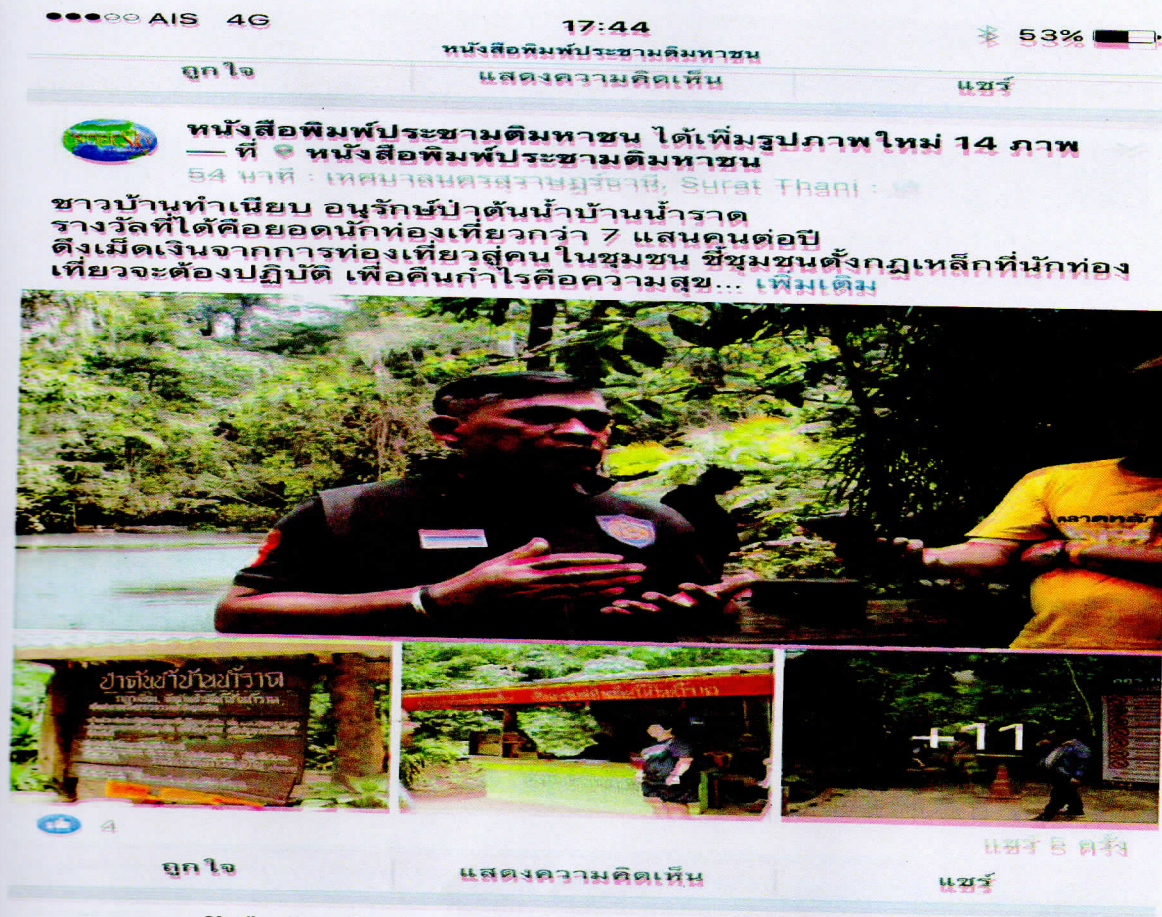
คณะครูนำนักเรียน นักศึกษา ทั้งในและนอกจังหวัดเข้ามาศึกษาแหล่งเรียนรู้
ป่าต้นน้ำบ้านน้ำราด

คณะครูนำนักเรียน นักศึกษา ทั้งในและนอกจังหวัดเข้ามาศึกษาแหล่งเรียนรู้
ป่าต้นน้ำบ้านน้ำราด

ตัวอย่างการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวป่าต้นน้ำบ้านน้ำลาด
ที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชน

ตัวอย่างการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวป่าต้นน้ำบ้านน้ำลาด
ที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชน

ข่าวเด็ด.com

